

Философията на песимизма у Яворова¹⁾

Още въ нѣкои отъ първитѣ си стихотворения (особно „Великдень“, „На единъ песимистъ“, „Недей ме пита“) Яворовъ показва една очевидна склонностъ къмъ размишления, която съвсемъ не е случайно явление: по-нататъшното развитие и оформяване на поета потвърждава, че тази склонностъ е една дълбоко характерна сжщностъ на неговия духъ. Тя, обаче, е не само склонностъ, но и прекрасно умение: Яворовъ е роденъ мислителъ-поетъ или по-право поетъ-мислителъ, който удивително умѣе (като се вземе предъ видъ особно недостатъчното му образование) да се домогва до широки „философски“ синтези. Въ това отношение той е различенъ отъ Пенча Славейковъ, чийто мисловъ апаратъ е повече изяснителенъ, аналитиченъ.

Синтезитъ на Яворова, обаче, сж такива на една песимистична философия: теоретизуватъ я и я изповѣдватъ. Неговитѣ открития сж безнадеждни: демиургътъ въ свѣта е зло; силитѣ, които действуватъ въ макро- и микрокосмоса сж жестокитѣ сили на разрушението — на Аримана. На смъртѣта. Нейната черна маска има нѣкакво магнетическо действие върху поета. Още въ раннитѣ му пѣсни чувствуваме свирепитѣ ѝ удари въ „Градушка“, въ есенния вихъръ, въ демоничнитѣ сили на нощѣта („Нощъ“).

По-късно — не само подъ влиянието на Матерлинка — той разбира нейната космическа сжщностъ, открива (какво безнадеждно откритие!) нейния „вѣковѣченъ свѣрхсмисълъ“. Мислителътъ тукъ се изявява въ блестящитѣ „философски“ сжждения и опредѣления:

По-късно азъ разбрахъ
началото и края на цѣлата човѣшка
тревога подъ небето. . .

Тя бѣше свѣтлина
на пролѣтното утро, отвѣки съчетана
еъ мъглата подранила на есенната вечерь.

И безначално — нѣма

¹⁾ Имамъ предъ видъ тукъ лириката му, понеже тамъ е сжщинската му областъ. Драмитѣ му, „Хайдушки копнения“ и др. повтарятъ най-характернитѣ мисли отъ този родъ въ стихотворенията на поета.